

UUDENMAAN KULTTUURISTRATEGIA 2015

TIIVISTELMÄ

Uudenmaan kulttuuristrategia tuo esiin, mitä kulttuuriala voi merkitä Uudellemaalle ja miten se voi luoda mahdollisuuksia Uudenmaan kehittämisessä.

Kulttuuri nähdään tässä strategiassa mahdollisuutena, jonka avulla voidaan vastata useisiin Uuttamaata kohtaaviin haasteisiin. Huomion kohteena ovat erityisesti kulttuurin taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset merkitykset. Kulttuuriala on Uudenmaan keskeinen menestystekijä, jota ei välttämättä osata tunnustaa, mutta joka tulisi nousta huomattavaan rooliin.

Strategiassa esitetyn vision mukaan

Vuonna 2015 Uusimaa viestii itsestään luovana ja monipuolisena kulttuurin kasvualustana, jossa luovaan osaamiseen perustuva yritystoiminta vahvistaa alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä.

Kulttuuri vahvistaa suvaitsevaisuutta, monikulttuurisuutta ja yhteisöllisyyttä. Taide ja kulttuuri ovat osa yksilöiden hyvinvoinnin perustaa.

Vision toteuttamisessa korostuvat erityisesti seuraavat seikat

- Kulttuurin merkitys kansalaisten hyvinvoinnin kannalta
- Kulttuurin merkitys alueen kilpailukyvyn ja houkuttelevuuden kannalta
- Kulttuurin merkitys monikulttuurisuuden vahvistajana
- Kulttuuri yritystoiminnan monipuolistajana ja työllistäjänä
- Taide itsenäisenä luovuuden ilmaisuna
- Uudenmaan kulttuuriympäristöjen merkitys

Tämä strategia on kirjoitettu niin kulttuurialan eri toimijoille kuin myös niille monille tahoille, jotka voisivat hyötyä monin eri tavoin kulttuurialan mahdollisuuksista strategiassa esitetyn jäsenyyksen mukaisesti. Kulttuuristrategia osoittaa, että kulttuuriala voi olla keskeinen osa maakunnan kehittämistä.

ESIPUHE

Uudenmaan kulttuuristrategian tavoitteena on luoda näkemys siitä, miten kulttuuriset seikat voisivat monin eri tavoin tukea maakunnan kehittämisestä.

Kulttuurin asema osana yhteiskunnallista kehitystä on viime aikoina korostunut. Terminä kulttuuri on moninainen viitaten erilaisiin asioihin jopa siinä määrin, että termistä on vaikea saada kunnollista otetta. Tämän strategian tavoitteena on jäsentää tilannetta Uudellamaalla ja pyrkiä tuottamaan sisältöjä ja keinoja ymmärtää kulttuurin mahdollisuuksia maakunnassa.

Viime aikoina niin kansallista kuin kansainvälistäkin huomiota ovat saaneet tulkinnat kulttuurista osana luovuus- ja innovaatiopolitiikkaa. Esimerkiksi opetusministeriö on tehnyt esityksen luovuuden, osaamisen ja innovatiivisuuden politiikkaohjelmasta, jossa todetaan että innovatiivisuuden edistäminen ja innovaatioiden hyödyntäminen on jatkossa yhä tärkeämpää. Tällöin puhutaan kulttuurisesta, sosiaalisesta ja tuotannollisesta innovatiivisuudesta, jotka kytkeytyvät läheisesti toisiinsa.

Uudenmaan kulttuuristrategia korostaa kulttuurin avaamia monia mahdollisuuksia ja niiden hyödyntämistä maakunnassa, jossa on suomalaisittain poikkeuksellista kulttuurista aktiivisuutta, tutkimusta ja liiketoimintaa.

Tätä strategiaa laadittaessa on tarkasteltu erilaisia yhteiskunnallisia muutosseikkoja, globalisaation asettamia haasteita ja vastaavia muutostekijöitä. Tarkoituksena on seuloa selkeä ja tiivis strategia vailla laajoja perusteluosia.

Kulttuuristrategia on kirjoitettu niin kulttuurialan eri tehtävissä toimiville, rahoitukseen ja vapaaehtoistyöhön osallistuville sekä myös niille, jotka eivät aivan ensimmäiseksi ajattele olevansa osa kulttuurialan rakennetta.

...

(Allekirjoitus)

VISIO

Vuonna 2015 Uusimaa viestii itsestään luovana ja monipuolisena kulttuurin kasvualustana, jossa luovaan osaamiseen perustuva yritys-toiminta vahvistaa alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä.

Kulttuuri vahvistaa suvaitsevaisuutta, monikulttuurisuutta ja yhteisöllisyyttä. Taide ja kulttuuri ovat osa yksilöiden hyvinvoinnin perustaa.

I ALUKSI

Mistä puhumme kun puhumme kulttuurista ja mistä puhumme kun puhumme kulttuuristrategiasta? Eräiden laskelmien mukaan kulttuuri-termiä on esitetty ainakin toista tuhatta määritelmää ja sitä pidetään yhtenä hankalimmista käsitteistä.

Nykysuomen sanakirja sanoo seuraavaa:

- kulttuuri 1.** *harv.* maan t. joidenkin kasvien viljely, hoito; *konkr.* viljelmä, istutus
- 2.** päämerk.: ihmiskunnan, jnk kansan t. kansaryhmän tms. aikojen kuluessa saavuttama aineellisen ja henkisen kehityksen tila t. aste kaikkine ilmiöineen, teknillinen, taloudellinen ja henkinen viljely;
- 3.** ruumiillisten t. henkisten ominaisuuksien ja kykyjen kehittäminen t. kehittyneisyys; taiteessa t. yl. jllak inhimillisen elämän alalla ilmenevä kehittyneisyys, hienostuneisuus, tapojen hienous, arvokkuus.

Nykysuomen sanakirja 1980. Lyhentämätön kansanpainos.

Uusimaa on maakunta, jossa kulttuuria harjoitetaan niin sen klassisessa merkityksessä maan viljelynä, kulttuurin ilmentyminä erilaisina korkeatasoisina taiteina, kuin myös kulttuurin uusimpina virtauksina luovuuden ja elinvoiman lähteinä.

Alueen kulttuuriset voimavarat ovat mittavat ja tässä strategiassa pyritään jäsentämään alueen kulttuurisia mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Uudenmaan kulttuuristrategian tavoitteena on selkeyttää ymmärrystä siitä, mitä vaikutuksia kulttuuri voi Uudellemaalle tuottaa, ja miten tämän termin kautta avautuvia mahdollisuuksia voidaan hyödyntää. Siksi tässä strategiassa toisaalta eriytetään kulttuurin eri merkitykset, toisaalta rakennetaan niiden välisiä yhteyksiä.

Kulttuuri-termin määritelmästä

1700- ja 1800-luvuilla saksan kielessä kulttuuri tunnettiin sivilisaation synonyymina kuvaten yhtäältä yleistä sivilisoitumis- tai kultivoitumisprosessia ja toisaalta in-

himillisen kehityksen etenemistä. Kulttuuri on myös käsite, joka kuvaa intellektuaalisen ja taiteellisen aktiviteetin tuloksia ja työtä. Tämä on termin yleisin käyttö: kulttuuria on musiikki, kirjallisuus, maalaustaide ja kuvanveisto, teatteri, elokuva jne., toisin sanoen jotain sellaista, jota on tapana kutsua taiteiksi.

Edellisten lisäksi kulttuuritermillä viitataan usein myös laajempaan yhteyteen, tyypillisesti tiettyyn elämäntapaan; ihmisten, jonkin aikakauden, ryhmän tai koko ihmiskunnan elämäntapaan.

Viime vuosikymmeninä kulttuuri-termiin on tuotu uutta sisältöä keskustelemalla kulttuurin taloudellisista, sosiaalisista ja luovista merkityksistä. Kulttuuri-termi on siten liittynyt myös erilaisten välineellisten arvojen korostuminen siten, että erilaisien kulttuuritoimien avulla voidaan kasvattaa uusia elinkeinoja, tuottaa hyvinvointia ja nostaa imagollisesti joitain alueita tai kohteita.

Edellisestä voi tiivistää, että varsin vakiintunut tapa ymmärtää termi kulttuuri on nähdä se

- 1) antropologisesti, elämäntapoihin liittyvänä laajana kokonaisuutena,
- 2) taiteina ja taidealojen toimintoina,
- 3) osana elinkeinopolitiikkaa ja hyvinvointinäkökulmaa.

Tässä kulttuuristrategiassa keskitytään yksityiskohtaisemmin erityisesti kahteen viimeksi mainittuun osa-alueeseen, mutta samalla on kyse myös siitä, millaista elämää ja elämäntapoja Uudellamaalla vietetään ja halutaan tavoitella.

II KULTTUURIALAN MERKITYKSISTÄ

Kulttuuriala numeroina

Vuonna 2004 kulttuurin ja luovien alojen sektorin taloudelliseksi arvoksi Euroopan Unionin alueella on laskettu yhteensä 654 miljardiksi euroksi. Tämä tarkoittaa 2,6 prosentin osuutta koko EU:n taloudellisesta arvosta, mikä ylittää esimerkiksi auto-teollisuuden merkityksen. Kulttuurialan piirissä työskenteli 3,1 prosenttia EU:n työllisestä työvoimasta ja ala kasvoi 12,3 prosenttia muuta taloutta enemmän. Alan merkitys ei ole kuitenkaan tasaisesti jakautunut; on maita, joissa kulttuurin merkitys talouteen on huomattava ja niitä, joissa kulttuurisektori on vielä suhteellisen kehittymätön.

Suomessa kulttuurialan merkitys on hieman EU:n keskiarvoa suurempi, sen liikevaihto vuonna 2005 oli yhteensä 13,6 miljardia euroa ja ala työllisti 62000 henkilöä. Alan kasvu on huomattavasti nopeampaa kuin muilla sektoreilla.

Maan sisällä on suuria eroja ja tilanne Uudellamaalla on sikäli poikkeuksellinen, että kulttuuriala keskittyy nimenomaan tähän maakuntaan. Uudellamaalla sijaitsevat monet tärkeimmät julkiset taidelaitokset, kaikki taideyliopistot ja monia muita taidealan ammattikoulutusta tarjoavia oppilaitoksia, huomattava osa kulttuuriteollisuuden klusterista sekä merkittävä määrä alaa tukevia palveluja. Juuri tähän maakuntaan keskittyvät suomalaiset kulttuurialan osaajat. He työskentelevät niin kaupungeissa kuin pienemmissä kunnissa ympäri maakuntaa, joskin pääkaupunkiseutu edustaa erityistä keskittymää.

Kun suomalaisesta työllisestä työvoimasta työskentelee Uudellamaalla 29 prosenttia, kulttuurialan työvoimasta 51 prosenttia sijoittuu tähän maakuntaan. Vuonna 2005 kulttuurialan toimipaikkoja sijaitsi Uudellamaalla 7051, joissa työskenteli kaikkiaan 31931 henkilöä. Tämä merkitsee, että suomalaisista alan toimipaikoista 43 ja työvoimasta 51 prosenttia sijaitsee Uudellamaalla. Erityisen merkittävää on, että alan suomalaisesta liikevaihdosta kaksi kolmasosaa, eli 67 prosenttia, tapahtuu nimenomaan Uudellamaalla. Vaikka toimipaikkojen tai työvoiman osuus ei juuri ole kasvanut viime vuosina, nimenomaan liikevaihdon valtakunnallinen osuus on lisääntynyt (vuonna 2002: 62,2 %, 2003: 62,8 %, 2004: 64,2 %, 2005: 66,6 %) ¹.

¹ Tilastotietojen lähteenä: The Economy of Culture in Europe 2006.
http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/economy_en.html

Tilastokeskuksen kulttuuritilasto-aineistoa.
http://www.stat.fi/til/kit/2005/kit_2005_2007-08-31_tie_001.html

Kulttuurin taloudelliset, sosiaaliset, luovat ja kulttuuriset merkitykset

Kulttuurin taloudelliset vaikutukset nousivat keskusteluun pari vuosikymmentä sitten, kun osoitettiin, että kulttuurialan toiminnalla on huomattavia taloudellisia merkityksiä, se on merkittävä työllistäjä ja sillä on suuri kasvupotentiaali. 2000-luvulla vastaava keskustelu on käyty luovan talouden merkityksistä.

Kulttuurin taloudelliset merkitykset ovat korostuneet myös osana alueellista kehitystä. Tunnettuja kulttuurisektorin sovelluskohteita Euroopassa ovat muun muassa Glasgow'n kulttuurikaupunkiprojekti vuonna 1990 sekä Bilbaon Guggenheim-museon avaaminen vuonna 1997. Molemmissa tapauksissa kulttuurin katsotaan tuoneen kaupungeille ja ympäröiville alueille paljon positiivista imagoa ja myös huomattavia taloudellisia hyötyjä. Kulttuurimatkailun ennustetaankin nousevan yhä tärkeämmäksi osaksi matkailukenttää ja tässä suhteessa Uusimaa on erinomaisessa asemassa.

Paitsi taloudellisena tekijänä, kulttuurisektori voi toimia myös sosiaalipoliittisesti tärkeänä tekijänä, kuten syrjäytyneisyyttä helpottavana ja erilaisuutta tulkitsevana vaikuttajana. Yhteys kulttuurin ja sosiaalipolitiikan välillä on tunnustettu viime vuosina, joskaan tämän vuorovaikutuksen suhteita ja merkityksiä ei tunneta kovin hyvin. Voidaan puhua esimerkiksi yhteisöjä tukevasta tai muusta niin yksilöitä kuin yhteisöjäkin kannustavasta kulttuurin sosiaalisesta vaikutuksesta.

Tässä on nähtävissä vahvoja yhteyksiä myös hyvinvointiosaamisen kasvattamiseen, jossa kulttuurialalla voi olla arvaamattoman paljon merkitystä. Samaan keskusteluun liittyvät myös kulttuurin terveysvaikutukset, sillä tutkimukset osoittavat, että kansalaisten osallistuminen kulttuuriharrastuksiin niin passiivisina vastaanottajina kuin aktiivisina tekijöinä tuottaa hyvinvointia, joka näkyy myös parantuneena kansanterveytinä.

On tunnustettua, että kulttuurisektori tuottaa luovuuden keskittymiä ja kulttuurialan työntekijät hakeutuvat toistensa lähetyville. Tällä on puolestaan heijastusvaikutuksia muihin kaupungissa sijaitseviin toimintoihin niin tuotannossa, kulutuksessa kuin imagonrakentamisessakin. Luovuuden onkin todettu olevan keskeinen menestystekijä eri paikkakunnille. Tässä nähdään jälleen kulttuurin, paikan ja talouden välinen yhteys.

Voidaan väittää, että tietyn paikan estetiikka, sen kulttuurin monipuolisuus ja syvyys, vaikuttaa aivan yhtä olennaisesti jonkin paikkakunnan taloudelliseen tai teolliseen ilmapiiriin kuin mikä tahansa muu tekijä. Luovuudella on jatkossa keskeinen vaikutus kaupunkien menestystekijänä, aktiivisuus kulttuurialalla generoi luovuutta myös muualle yhteiskunnan toimintoihin ja luova ilmapiiri voi parhaimmillaan levitä laajalti niin yksityiselle kuin julkisellekin sektorille.

2000-luvulla kulttuurin innovatiivinen rooli on korostunut osana elinkeinopolitiikkaa ja tämä strategia pyrkii löytämään vastauksia näihin mahdollisuuksiin.

Erilaisista merkityksistä keskusteltaessa on samalla kuitenkin muistettava kulttuurialan omalakinen, etsivä, rajoja rikkova, kriittinen, kyseenalaistava ja innovoiva merkitys, joka viittaa erityisesti kulttuurin merkitykseen taiteina. Tilaa on annettava myös sellaiselle kulttuuriselle toiminnalle, joka on vapaa välineellisistä vaikutuksista.

Yhteenvedona edellisestä voi todeta, että pohjoismaisen kulttuuripolitiikan perinteen keskeiset tekijät, hyvinvointivaltion kautta toteutettavat kulttuurin demokratisointi ja kulttuuridemokratia, ovat osin jääneet sivuun. Nyt markkinat ovat osin korvanneet tämän näkemyksen. Toisaalta nämä tekijät ovat nousseet esille hie-man uudelleen tulkittuina kulttuurin sosiaalisten ja terveydellisten tekijöiden korostumisen myötä. Nämä erilaiset näkemykset elävät jatkuvana osana kulttuuripolitiikkaa.

Kulttuuriala osana aluekehitystä

Eurooppalaisen kulttuuripolitiikan lasketaan alkaneen toinen maailmansodan jälkeen 1940-luvulla. Varhaisvaiheissa vallitsi varsin elitistinen ja konservatiivinen käsitys erilaisista hierarkioista ”vakavan” ja ”populaarin” välillä, jossa painopiste perinteiden suojelussa. Kulttuuri-termi viittasi lähinnä taiteisiin. Viimeistään 1960-luvulla käsitys kulttuurista laajeni kattamaan laueammin ihmisten elämäntapoihin liittyviä seikkoja, maahanmuuttajia alettiin huomioida ja populaaria kulttuuria ymmärtää.

Kenties tärkein kulttuuripoliittinen muutos tapahtui 1980-luvulla, kun kulttuurin taloudellisia merkityksiä alettiin tutkia ja korostaa. Näin näkökulmaksi tuli osin myös kulttuurin välineellinen merkitys, eli kulttuurialan tuottamat taloudelliset hyödyt. Vähitellen avautui myös näkemys kulttuurin merkityksistä maiden, alueiden ja paikkakuntien imagon ja hyvinvointiulottuvuuden tukijana. Kulttuurista tuli näin ollen keskeinen osa aluekehitystä.

Parina viime vuosikymmenenä käsitys kulttuurista on edelleen laventunut, kun on alettu puhua kulttuuriteollisuudesta ja luovasta alasta uusien painotuksien. Jälkiteollisen yhteiskunnan tulevaisuus kirjataan nyt kulttuurisiin termein, mikä näkyy niin elinkeinostrategioissa kuin innovatiivisuuskeskusteluissa.

Uudellamaalla ollaan tämä keskustelun ytimessä Suomessa, sillä juuri tässä maakunnassa näkyy kulttuuripoliittisen toiminnan koko kirjo sekä sen avaamat tulevaisuuden mahdollisuudet.

Kulttuuripolitiikan kehityksen voi tiivistää siten, että on eroteltava kolmenlaista näkemystä tai politiikkaa siitä, mitä tehdään. Nämä ovat

- taidepolitiikka
- kulttuuriteollisuuspolitiikka
- kulttuurinen alue- ja metropolipolitiikka

Taidepolitiikka on nähtävä Uudenmaan kulttuuripalvelujen perustavana ytimenä, tekijänä, joka ei aina herätä suuria otsikoita, mutta jota kautta arkipäiväinen laaja ja korkeatasoinen kulttuurin tarjonta ja harrastus kiteytyvät. Tähän politiikkaan lasketaan esimerkiksi taiteen perusopetus, harrastusmahdollisuuksien ylläpito, taidelaitosten toimintaedellytysten kehittäminen jne. Tämän toimintalohkon turvaaminen ja kehittäminen takaa kulttuurialan ruohonjuuritason jatkuvuuden ja uusien lahjakkuuksien nousun. Kyse on siis olemassa olevan monipuolisen rakenteen ylläpidosta ja kehittämisestä.

Kulttuuriteollisuus- sekä kulttuurinen alue- ja metropolipolitiikka liittyvät läheisemmin kulttuurin kautta tavoitettavien välineellisten hyötyjen saamiseen. Vaikuttaminen esimerkiksi luovan toimialan kehitykseen on osa kulttuuriteollisuuspolitiikkaa. Kaupungin ulkopolitiikan, markkinoinnin, suurtahtumatatuotannon tai eri kuntien ja kaupunginosien profiilin kohottaminen voidaan puolestaan liittää kulttuurisen maakuntapolitiikan tehtävään. Tämä on luonteeltaan enemmän mielikuviin ja elämäntapoihin vaikuttamista, joka sivuaa myös väestörakenteen muutosta, maahanmuuttajia ja maassamuuttajia.

Tässä strategiassa korostetaan, että Uudenmaan kulttuurialan kehitys tulee strategisesti eriyttää siten, että jokaista näitä kolmea teemaa lähestytään omalakisena kokonaisuutenaan, mutta samalla vahvistetaan niiden välisiä luontaisia yhteyksiä.

III UUDENMAAN KULTTUURISTRATEGIAN TAVOITTEET

Kulttuuristrategiassa korostetaan kulttuurin moninaisia merkityksiä seuraavista lähtökohdista:

- Kulttuurin merkitys kansalaisten hyvinvoinnin kannalta
- Kulttuurin merkitys alueen kilpailukyvyn ja houkuttelevuuden kannalta
- Kulttuurin merkitys monikulttuurisuuden vahvistajana
- Kulttuuri yritystoiminnan monipuolistajana ja työllistäjänä
- Taide itsenäisenä luovuuden ilmaisuna

Kuinka näihin haasteisiin voidaan vastata kulttuuristrategian puitteissa? On syytä eritellä tämä jako seuraavasti:

1. Taidepolitiikka

- Taide itsenäisenä luovuuden ilmaisuna

(kulttuuriset merkitykset)

2. Kulttuuriteollisuuspolitiikka

- Kulttuuri yritystoiminnan monipuolistajana ja työllistäjänä

(taloudelliset merkitykset)

3. Kulttuurinen alue- ja metropolipolitiikka

- Kulttuurin merkitys kansalaisten hyvinvoinnin kannalta
- Kulttuurin merkitys alueen kilpailukyvyn ja houkuttelevuuden kannalta
- Kulttuurin merkitys monikulttuurisuuden vahvistajana

(sosiaaliset ja luovat merkitykset)

Näiden lisäksi voidaan esille nostaa rakennettuun ympäristöön ja kulttuuriperintöön liittyvän ulottuvuuden. Siinä missä edelliset kolme teema-alueetta edustavat välittömästi toimeenpantavia dynaamisia kehittämisen kohteita, kulttuuriympäristö

näyttäytyy sukupolvien ja vuosisatojen yli jatkuvana kehityksenä, jossa prosessit ovat pitkiä. Kulttuuriympäristöjen vaaliminen on tärkeä osa kulttuuripoliittista tulevaisuusnäkemyksestä. Niinpä edelliseen kolmeen teemaan lisätään vielä yksi.

4. Kulttuuriympäristöpolitiikka

- aineellisen ympäristön tulevaisuuden vaaliminen

Kustakin edellä mainitusta teemasta on tehtävä omat erilliset tavoitteet ja toimintaohjeet, sillä esimerkiksi taidepolitiikan tulevaisuus rakentuu eri tavoin kuin kulttuuriteollisuuspolitiikan.

Tärkeä havainto on se, että Uusimaa muodostaa sellaisen kulttuurialan keskittymän, jossa nimenomaan eri toimijoiden ja eri politiikkalohkolla toimivien välillä on kehitettävissä ainutlaatuisia verkostoja. Luovia ratkaisuja on saavutettavissa erityisesti hyvinvointiosaamisen alalla, maahanmuuttajakysymyksiin vastaamisessa, uusien asuinalueiden integraation tukemisessa, uusien liiketoimintamallien kehittämisessä.

Teemojen väliset yhteydet rakennetaan siten, että vision mukaisesti Uusimaa viestii itsestään luovana ja monipuolisena kulttuurin kasvualustana, jossa luovaan osaamiseen perustuva yritystoiminta vahvistaa alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä.

Tässä strategiassa kulttuuri nähdään Uudellamaalla suurena mahdollisuutena, joka kattaa laajan toimintojen kirjon niin ruohonjuuritason vapaaehtoistoiminnasta kulttuuriteollisuuden ja kulttuuripolitiikan tasolle asti. Kulttuurilla voi samalla olla merkitystä yksittäisille uusmaalaisille kun koko maakunnan tasolla – ja paljon tätä laajemminkin. Strategiassa kulttuuri ymmärretään samalla niin, että sen omalaksinen, autonominen, asema tunnustetaan ja tälle annetaan tilaan, mutta hyödynnetään myös siihen sitoutuvaa instrumentaalista merkitystä. Kulttuuri saa ja sen tulee olla osa yhteiskunnallista kehitystä.

Tämä strategia on kirjoitettu niin kulttuurialan eri toimijoille kuin myös niille monille tahoille, jotka voisivat hyötyä monin eri tavoin kulttuurialan mahdollisuuksista strategiassa esitetyn jäsenyyksen mukaisesti. Kulttuuristrategia osoittaa, että kulttuuriala voi olla keskeinen osa maakunnan kehittämistä.

IV KULTTUURISTRATEGIAN TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

1. Taidepolitiikka

Taidepolitiikan tarkoituksen on turvata kulttuurisen harrastustoiminnan ja kulttuurilaitosten toimintaedellytykset. Tavoitteeksi asetetaan, että kulttuurinen tarjonta ja alan harrastus- ja osallistumismahdollisuudet ovat maan kärkiluokkaa Uudenmaalla. Tämän toteuttamiseksi kuntien välinen yhteistyö avaa suuria mahdollisuuksia. Tässä osiossa kulttuurin omalakinen merkitys korostuu.

Kulttuurilaitokset kunniaan

Alueella sijaitseviin kulttuurilaitoksiin kiinnittyy runsaasti asiantuntemusta sekä symbolisia ja alueen identiteettiin liittyviä merkityksiä. Kulttuurilaitosten sitoutuminen osaksi maakunnallista yhteistyötä palvelee aluetta monipuolisesti, sillä ne voivat olla parhaimmillaan johtavia maakunnallisia yhteistyön vetureita. Tätä toimintaa tulee edistää ja nähdä se suurena mahdollisuutena.

Kulttuurilaitoksilta on toisaalta lupa odottaa uudistumista ja uusia avauksia. Tämä voi tapahtua erilaisten yhteistyömuotojen lisäksi esimerkiksi yleisötyön kehittämisessä, oman taiteenalan tunnetuksi tekemisessä, oman toiminnan merkitysten tutkimisessa ja välittämisessä maakuntaan.

Varsinkin taidekoulutusta tarjoavien laitosten tulisi miettiä osallistua nykyistä aktiivisemmin ja laajemmin ympäröivän yhteiskunnan toimintaan. Miten ne voisivat viedä taiteenharrastajia esimerkiksi sairaaloihin, hoitolaitoksiin, kauppakeskuksiin ja kaduille?

Yhdistysten toimintaedellytysten turvaaminen

Yhdistysten toiminta kulttuurin alalla on Uudellamaalla hyvin aktiivista. Erilaiset kulttuuriyhdistykset, paikallisyhdistykset, myös esimerkiksi urheiluseurat, ovat monissa kunnissa yhä tärkeämpiä kulttuuriharrastusten ja -tarjonnan tarjoajia. Maakuntatasolla on löydettävä keinoja yhdistystoiminnan toimintaedellytysten turvaamiseen. Tätä varten tarvitaan laajaa positiivista näkemystä ja kokemusten jakamista yli hallinnollisten ja kuntarajojen. Kulttuuriyhdistykset ja kansalaistoiminta on nähtävä merkittävänä voimavarana, ei kuntien keinona rahastaa tai korvata budjettivajetta.

Tilakysymykset kuntoon

Kuntien on arvioitava omien koulujensa tai muiden tilojen vuokraperusteet ja tukikeinot sellaisiksi, että erilaisilla harrastusyhdistyksillä on riittävät mahdollisuudet toimia näissä tiloissa. Varsin pienin muutoksin saatetaan joko estää toimintaa tai sitten avata mahdollisuuksia. Tässä tarvitaan kokonaisvaltaista näkemystä. Yhdistysten toimintaedellytysten turvaaminen tältä osin on ensiarvoisen tärkeää.

Kulttuuriharrastamisen tukeminen

Kansalaisten omaehtoinen kulttuurin harrastaminen edistää hyvinvointia, yhteisöllisyyttä, luovuutta, tuleepa osasta myös ammattitaiteilijoita. Taiteen perusopetusta tarjoavien oppilaitosten toimintaedellytykset on turvattava jatkossakin huomioiden taiteen soveltavat käyttömahdollisuudet. Oppilaitokset ovat hieman vastavassa asemassa kuin suuret taidelaitokset, jolloin ne voivat olla omalta osaltaan kehittämässä uusmaalaista hyvinvointia kulttuurisin keinoin. Tässä työssä alueella sijaitsevat neljä taideyliopistoa sekä useat ammattikorkeakoulut, jotka tarjoavat alaan liittyvää koulutusta, ovat avainasemassa.

2. Kulttuuriteollisuuspolitiikka

Kulttuuriteollisuuspolitiikan linjan kautta luodaan läheiset yhteydet Uudenmaan elinkeinopolitiikkaan ja pyritään tuomaan kulttuurialan erityiskysymykset esille. Kulttuurin merkitys luovien ajatusten ja innovaatioiden tekemisessä nostetaan keskiöön.

Kulttuurin merkitys Uudenmaan kehityksen menestystekijänä tunnustetaan jo nyt ja sitä kehitetään systemaattisesti. Erilaisten luovuusteemojen korostuminen, kulttuurisektorin yritystoiminnan mahdollisuuksien avaaminen ja kulttuurialan liiketoiminnan keskittyminen nimenomaan Uudellemaalle tekee kulttuurisektorista keskeisen tulevaisuusvaikuttajan. Yhdeksi kysymykseksi nousee se, kuinka pääkaupunkiseudun vahva kulttuuriklusteri voisi hyödyttää läheisemmin muuta Uutamaata ja verkottua näiden toimijoiden kanssa.

Tämä vaatii myös kulttuuriteollisuuden parissa toimivien yritysten uudelleenorientaatiota. Tavoitteena on nostaa kulttuuriala ja siihen sitoutuva moninainen luovuus keskeiseksi Uudenmaan elinkeinopolitiikan vahvuudeksi ja tulevaisuustekijäksi. Samalla kehitetään kulttuurialan yritysten kehittymis- ja kasvumahdollisuuksia Uudellamaalla ja liitetään kulttuuriset seikat keskeiseksi osaksi Uudenmaan matkailuhankkeita.

Toimenpide-ehdotuksia:

Kulttuuri tärkeäksi osaksi Uudenmaan elinkeinopolitiikkaa

Maan pääkaupunki Helsinki on sitonut kulttuuriosaamisen tärkeäksi osaksi elinkeinopolitiikkaansa. Muunkin Uudenmaan on mahdollista päästä mukaan tähän kehitykseen, sillä alueella sijaitsevat lähes kaikki toimialan keskeisimmät tekijät ja vaikuttajat. Helsingin ja pääkaupunkiseudun kulttuuriklusterin säteily muun Uudenmaan kehitykseen on alueen tulevaisuuden yksi kulmakivi. Yhdeltä tärkeältä osaltaan Culminatum huolehtii tästä tehtävästä.

Korkeakouluyhteistyö mahdollisuutena

Uudellamaalla sijaitsevien kulttuurialan opintoja tarjoavien ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen kulttuurialan tutkimusta tulee toteuttaa läheisessä yhteistyössä

alueen kulttuuriteollisuustoimijoiden kanssa. Hyöty yhteistyöstä on kaikille korvaamaton, mutta toistaiseksi vielä osin kehittymätön.

Kulttuuriturismin esiinnousu

Eräiden väitteiden mukaan turismi on maailman suurin toimiala. Uusimaa ei menesty massaturismin markkinoilla, eikä sen tällä alueella tarvitsekaan menestyä, mutta sillä on mahdollisuuksia keskittää voimansa kulttuuriturismin kehittämiseen. Helsingin Design District tai Fiskarsin Ruukin käsityöläis- ja taiteilijayhdyskunta ovat esimerkkejä sellaisista paikkaan sidotuista kulttuuriteollisuuden tuotteistamishankkeista, joita tulee kehittää lisää. Erityisryhmille suunnatut kampanjat, Uudenmaan erityispiirteiden ja kulttuuriperinnön korostaminen, mahdollistaa uusien turismipalvelujen kehittämisen ja samalla alueen mielenkiinnon lisäämiseen.

Mahdollisuus onnistua – ja epäonnistua

Tavoiteltaessa onnistuneita hankkeita ja tuotteita, on tärkeää avata uusia uria, jolloin riskinotot ja jopa ns. epäonnistumiset ovat mahdollisia. Tulisi avata väyliä, joita kautta erilaiset rohkeat kokeilut, linjavedot ja avaukset tulevat mahdollisiksi. Tässä erityisesti alueen korkeakoulut voivat tarjota tilaisuuksia tällaiseen toimintaan.

3. Kulttuurinen alue- ja metropolipolitiikka

Luovat ja aikaansaavat ihmiset tarvitsevat ympärilleen ympäristön, jonka he kokevat positiivisella tavalla kehittäväksi, haastavaksi ja virikkeelliseksi. Uusimaa tarjoaa nimenomaan tällaisen ympäristön, joka parhaimmillaan heijastelee luovaa voimaa eri toimialojen ylitse.

Kulttuurinen alue- ja metropolipolitiikka yhdessä kulttuuriteollisuuspolitiikan kanssa nostaa esiin kulttuuriin sitoutuvat välineelliset arvot, toisin sanoen keinot ottaa esiin kulttuurisektoriin sitoutuneesta taloudellisten, sosiaalisten ja luovien merkitysten kirjosta tekijöitä, joita kautta alueen taloutta, imagoa ja identiteettiä voidaan kehittää. Samalla on mahdollista edistää kansalaisten hyvinvointia ja vastata erilaisiin haasteisiin, kuten etnisen ja kulttuurisen moninaisuuden erityiskysymyksiin. Tässä osiossa kulttuuri ymmärretään erityisesti elämäntapoina.

Tämän toimintalinjan tavoitteena on edistää pääkaupunkiseudun kuntien ja muun Uudenmaan välistä kulttuurista yhteistyötä. Tärkeä kysymys on, kuinka pääkaupunkiseudun kunnat voisivat säteillä positiivista vaikutusta muuhun maakuntaan, kuinka muu maakunta voisi edesauttaa pääkaupunkiseudun kulttuurialan toimijoita. Samalla nostetaan korkeatasoiset kulttuuriset palvelut keskeiseksi osaksi alueen imagopolitiikkaa.

*Toimenpide-ehdotuksia:**Etninen ja kulttuurinen moninaisuus esiin*

Kulttuurikenttä tarjoaa loistavan mahdollisuuden keskustella ja välittää näkemyksiä eri kulttuurisista taustoista lähtöisin olevien yksilöiden ja ryhmien välillä. Eri-alaisten kulttuurilaitosten, -yhdistysten ja -toimijoiden avulla voidaan osaltaan kehittää syvempää ymmärrystä erilaisista kulttuurisen moninaisuuden näkemyksistä ja tavoista sekä lisätä osallistumisen mahdollisuuksia. Kulttuuriala tulisi nähdä Uudellamaalla etnisen ja kulttuurisen moninaisuustyön keskeiseksi väyläksi.

Ruotsinkielinen Uusimaa

Monet kansallisesti keskeiset ruotsinkieliset kulttuurilaitokset ja -toiminnot sijaitsevat Uudellamaalla. Näiden toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää kaksikielisen Uudenmaan tulevaisuuden turvaamiseksi. Kulttuurialan toimijat ovat tämän työn keskeinen väylä.

Kulttuurisen moninaisuuden turvaaminen

Taidelaitoksilla ja erityisesti oppilaitoksilla on vastuullaan kulttuurisen moninaisuuden turvaaminen. Globaalit markkinat saattavat omalta osaltaan olla vahvistamassa kulttuurista yhdenmukaisuutta. Väylä ei-kaupallisiin, alakulttuureihin välittyy usein erilaisten kulttuuriyhdistysten ja -toimijoiden kautta.

Paikallisidentiteetti nousuun - yhteisöllisyyden esiin

Kulttuurin merkitys yhteisöllisyyden ja paikallisidentiteetin luojana, ylläpitäjänä ja uudistajana on tärkeä. Kulttuuri voi toimia sekä omalakisena tavoitteena että väylänä yhteisöllisyys- ja identiteettitavoitteiden saavuttamiseen. Kulttuurialan merkitys ja mahdollisuudet saattavat kuitenkin jäädä liiaksi taka-alalle ja huomaamatta, siksi sen vaikutus yhteisöllisyyskysymyksissä tulisi huomioida.

Erinomaiset Uudellamaalla tehdyt esimerkit kulttuurisesta nuorisotyöstä, varttu-neiden ihmisten parissa tehdyistä kulttuurihankkeista tai vaikkapa taidetta sairaaloihin -projekteista toimivat kannustimina vastaavan toiminnan tukemiselle ja organisoimiselle eri puolilla Uttamaata. Paikallisidentiteetin rakentamisessa kulttuurin ja kulttuuriperinnön mahdollisuudet on tunnustettava ja otettava käyttöön. Tämä edellyttää kulttuurialan toimijoiden uudelleenorientaatiota, ja samalla eri sektoreilla toimivien kulttuuriin suuntautuvan yhteistyön lisäämistä.

Yksi suuri kysymys Uudenmaan alueella on se, kuinka erilaiset kulttuuriset toiminnot ja ilmentyvät löytävät itselleen paikan. Erilaiset yhdistykset, erityisesti kotiseutuyhdistykset, edistävät keskeisellä tavalla uusmaalaisen paikallisidentiteetin syntymistä ja vahvistumista. Samalla on huomioitava, että kaikki toiminta ei kannavoidu yhdistysten kautta. Tällaisen toiminnan mahdollistaminen ja ymmärtäminen on myös tärkeää

Kulttuurista hyvinvointia ja elämänlaatua

Puhuttaessa hyvistä asuinympäristöistä, varsin arkiset ja jokapäiväiset asiat saattavat korostua. Mahdollisuus harrastaa, liikkua, olla turvassa, osallistua, elää mo-

nipuolista elämään nousevat esiin. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi kannustetaan kulttuurialan toimijoita uusiin alue- ja kaupunkipoliittisiin elämänlaatua kehittäviin innovaatioihin ja varaudutaan niiden toteuttamiseen. Kulttuurialan toimijoiden mahdollisuus tuottaa hyvinvointia tunnustetaan ja sille avataan mahdollisuuksia toteutua.

Muuttajien Uusimaa

Uusimaa on niin maassa- kuin maahanmuuttajien suurta vastaanottoaluetta. Maakunnassa tulisi olla jäsentyneet keinot toivottaa uudet asukkaat tervetulleiksi. Kulttuuripalveluiden korostaminen tässä yhteydessä on ensiarvoisen tärkeää. On myös huomioitava, että vaikka uusi asukas ei käyttäisikään kaikkia tarjolla olevia kulttuuripalveluja, jo niiden olemassaolo lisää alueen houkuttelevuutta ja viihtyvyyttä.

Kulttuurin yhteisöllinen merkitys

Edellä kuvatut toimenpide-ehdotukset korostavat kulttuurin yhteisöllisiä merkityksiä. Koska tavoiteltavat kohderyhmät ovat hyvin heterogeenisiä, keinojenkin tulee huomioida tämä moninaisuus ja monet avautuvat mahdollisuudet. Kulttuuri, jos mikä alue, pystyy nostamaan esiin luovia ja ennen kokemattomia rohkeita ratkaisuja. Kulttuurialan toimijoilta voi suorastaan edellyttää rajojen rikkomista ja kyseenalaistamista.

4. Kulttuuriympäristöpolitiikka

Uusimaa, sen ympäristö ja maisemat muuntuvat jatkuvasti vilkkaan rakentamisen ja väestön lisääntymisen myötä. Maakunnassa olevien arvokkaiden kulttuuriympäristöjen vaaliminen ja kehittäminen on merkittävää pitkälinjaisessa asuinympäristöjen vaalimisessa ja kehittämisessä. Tässä toimintalinjassa kiinnitetään huomiota aiemmilta sukupolvilta perittyihin kulttuuriympäristöihin, aineellisen kulttuuriin ja niiden merkitykseen.

Toimenpide-ehdotuksia:

Kulttuuriympäristön hoito ja vaaliminen

Olemassa olevia kulttuuriympäristöjä tulee vaalia siten, että ne toisaalta säilyttävät ominaispiirteitään ja toisaalta tarjoavat mahdollisuuksia uusille käyttötavoille. Ympäristöjä ei siten tule nähdä ainoastaan säilyttämisen näkökulmasta, vaan myös uusien tulkintojen viitekehyksessä. Tässä strategiassa esitetyjä näkemyksiä voi hyvin soveltaa myös kulttuuriympäristöihin.

Kulttuuriympäristöt kilpailutekijänä

Hyvin hoidetut kyläyhteisöt, asuinalueet, arkiset aherruksen näyttämöt ovat hyvin tärkeitä pidettäessä Uuttamaata ja sen eri osia houkuttelevana asumisen, työn ja vapaa-ajan kohteina. Kulttuuriympäristöt on nähtävä Uudellamaalla merkittävänä kilpailutekijänä.

YHTEENVETO

Uudenmaan kulttuuristrategian visio on seuraava:

Vuonna 2015 Uusimaa viestii itsestään luovana ja monipuolisena kulttuurin kasvualustana, jossa luovaan osaamiseen perustuva yritys-toiminta vahvistaa alueen elinkeinorakennetta ja työllisyyttä.

Kulttuuri vahvistaa suvaitsevaisuutta, monikulttuurisuutta ja yhteisöllisyyttä. Taide ja kulttuuri ovat osa yksilöiden hyvinvoinnin perustaa.

Tämä visio on ohjannut laatimaan Uudenmaan kulttuuristrategiaa siten, että kulttuuri nähdään maakunnan keskeisenä kehittämistekijänä. Uusimaa on jo nyt kulttuurialalla maan johtava maakunta, johon alan työpaikat, työvoima kuin liikevaihtokin keskittyvät valtakunnallisesti. Tämän vahvuuden tunnistaminen ja sen hyödyntäminen monin eri tavoin on kirjattu osaksi tätä strategiaa.

Termi kulttuuri on varsin vaikeasti määriteltävissä, siksi tässä strategiassa tätä termiä on käsitelty sen eri merkitysten kautta. Näin korostuu näkemys kulttuurista (1) elämäntapoihin liittyvänä laajana kokonaisuutena, (2) taiteina ja taidealojen toimintoina, (3) osana elinkeinopolitiikkaa ja hyvinvointinäkökulmaa.

Näistä johdetaan erilaiset toimintalinjat maakunnalliseen kulttuuristrategiaan. Erikseen puhutaan taidepolitiikasta, kulttuuriteollisuuspolitiikasta sekä kulttuurista alue- ja metropolipolitiikasta. Jokaiselle näille esitetään keskeiset toimintalinjat ja painopisteet. Lisäksi korostetaan kulttuuriympäristöjen merkitystä.

Esiin nostettujen teemojen kautta esitetään ehdotuksia siitä, kuinka Uudellamaal-la voidaan kulttuuristrategian avulla vastata tässä esitetyn vision mukaisiin kysymyksiin alueen kilpailukyvystä, imagosta, monikulttuurisuudesta ja yhteisöllisyydestä.